

Т. В. Мусяць,
к. е. н., доцент кафедри міжнародних фінансів,
ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана"
Д. С. Мельник,
аспірант кафедри міжнародних фінансів,
ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана"

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ЯК ЧАСТИНА СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ БАНКУ

У статті розглянуто актуальні питання управління банківськими ризиками, проаналізовано стратегії управління фінансовими ризиками, виокремлено вразливі сторони функціонування банків з позиції оцінки стану фінансового ризик-менеджменту банків у період економічної нестабільності, визначено основні шляхи вдосконалення ризик-менеджменту банків України в посткризовий період з урахуванням циклічності розвитку економічних процесів.

The article deals with issues of management of banking risks, analyzes the financial risk management strategies, determines vulnerabilities functioning of banks with the prospect of financial risk management of banks in the period of economic instability, identifies the main ways to improve risk management of Ukrainian banks in the post-crisis period, taking into account cycle of economic processes.

Ключові слова: фінансовий ризик, банківський ризик, стратегії управління ризиками, ризик-менеджмент банків.

Key words: financial risk, risk management strategy, risk management of banks.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Українські комерційні банки як суб'єкти ринкової економіки у своїй діяльності неминуче стикаються з ризиком. Вплив внутрішніх і зовнішніх чинників економічного середовища, в якому функціонують кредитні інститути, непередбачуваність результатів роботи банків змушує приділяти увагу якості управління ризиком банківської діяльності. Будь-яка банківська операція або складові частини банківської справи на практиці пов'язані з загрозами втрат, які в одних випадках можна передбачити математично, а в інших випадках неможливо навіть уявити. З метою мінімізації ризиків, що супроводжують банківську діяльність, банки формують систему управління банківськими ризиками.

Через специфіку функціонування банківського капіталу в економіці країн банки найбільш сильно відчули негативні наслідки впливу фінансової кризи та не змогли своєчасно адаптувати власні системи ризик-менеджменту до мінливих макроекономічних умов у період посилення кризових явищ. Як наслідок, саме банківський бізнес упродовж 2008—2010 рр. зазнає істотних фінансових втрат через вияв та поглиблення банківських ризиків [5]. Інформаційні атаки на окремі банки, операційно-технологічні збої у проведенні розрахункових операцій, негативні публічні виступи окремих політиків про діяльність фінансових установ, спекулятивні тенденції від операцій з валютою призводять до втрати довіри до банківської системи (ризиків ре-

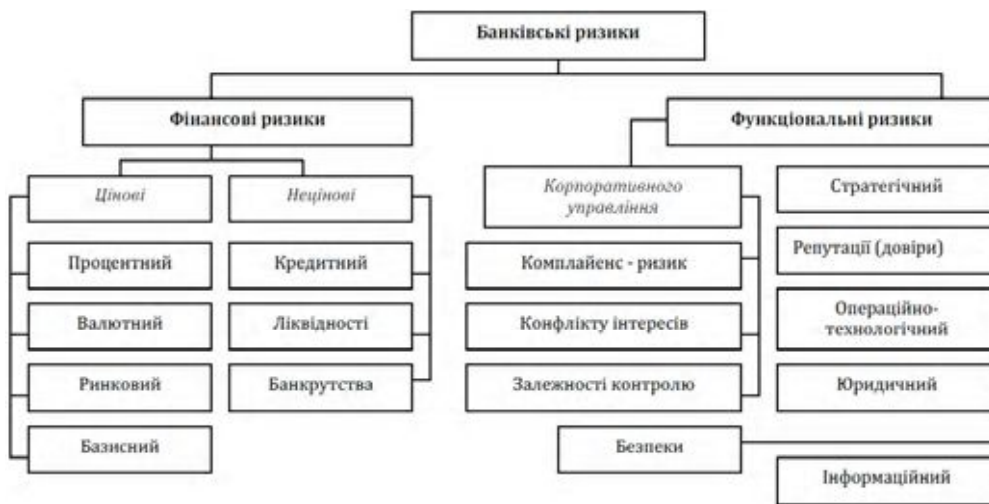

Рис. 1. Види банківських ризиків

путації), спричиняють відтік значних фінансових ресурсів вкладників з банківських рахунків (ризик ліквідності), зумовлюють необхідність пошуку альтернативних напрямів роботи з проблемними активами банків (кредитні ризики), розкручують маховик юридичних спорів та судового врегулювання конфліктних ситуацій між банками та їхніми клієнтами (юридичний ризик) [7].

Посилення масштабів вияву кризових явищ у банківській системі України відбувається також під впливом міжнародного руху капіталу та істотного підвищення частки іноземного капіталу у банківській системі, що, у свою чергу, суперечить принципам економічної безпеки країни. Все вищевикладене доводить актуальність проблеми управління фінансовими ризиками як частини системи стратегічного планування банку. За цих обставин підвищується науковий та практичний інтерес до напрямів вдосконалення фінансового ризик-менеджменту банків у посткризових умовах на засадах уникнення помилок передкризового періоду для сталого економічного розвитку країни та посилення ролі функціонування банківського капіталу в його забезпеченні [1].

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемам управління банківськими ризиками присвячені теоретичні та практичні роботи як зарубіжних вчених-економістів, таких як Л. Батракова, Х. Ван Грюнінг, П. Роуз, Дж. мл. Сінкі, Т. Севрук, А. Сандерс, так і вітчизняних науковців, таких як С. Аржевітін, В. Бобиль, В. Вітлінський, Г. Великоіваненко, С. Козьменко, В. Кочетков, В. Міщенко, Т. Осипенко, Г. Панова, Л. Примостка, М. Пуховкіна, С. Савчук, та інші. Незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених вивченню банківських ризиків та методів управління ними, в економічній літературі майже недослідженими є питання, пов'язані із специфікою організації фінансового ризик-менеджменту банків як частини системи стратегічного планування банку.

Втіленням реакції міжнародної спільноти регуляторів, зокрема Групи провідних країн світу "G-20", на проблеми регулювання фінансових ризиків у період глобальної фінансової кризи є розроблення та прийняття

Угоди про капітал Базель III. Головна ідея Базеля III полягає у посиленні світової фінансової системи за рахунок збільшення ліквідних резервів та покращення якості капіталу банків з урахуванням циклічного розвитку економіки [8], тобто фактично на міжнародному рівні піднімається питання перегляду концепції фінансового ризик-менеджменту банків відповідно до діючої стадії економічного циклу. Огляд моделі антициклічного регулювання банківської діяльності в

контексті посткризового розвитку банківської системи Росії та України фрагментарно здійснено в наукових публікаціях С. Моїсєєва [9] та Г. Карчевої [10]. Проте поза увагою залишається дослідження особливостей організації фінансового ризик-менеджменту на рівні корпоративного стратегічного управління банків.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Таким чином, метою даного дослідження є обґрунтування основних шляхів удосконалення управління фінансовими ризиками як частини системи стратегічного планування українського банку в посткризових умовах з метою підвищення ефективності функціонування банківського капіталу в економіці країни. Обґрунтування напрямків покращання фінансового ризик-менеджменту як частини системи стратегічного планування є особливо необхідним для зваженої активізації кредитно-інвестиційної діяльності банків України та уникнення помилок у стратегії управління банківськими ризиками, що були наявні у період 2006—2008 рр., а також адаптації вітчизняних банків до міжнародних стандартів управління капіталом (Базель II та Базель III).

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

В економіці процес прийняття рішень на всіх рівнях управління відбувається в умовах постійної невизначеності кінцевих результатів діяльності. Часткова або повна невизначеність пояснюються тим, що, по суті, економічні проблеми зводяться до задач вибору з деякого числа альтернатив, при цьому економічні агенти не мають у своєму розпорядженні повного знання ситуації для вироблення оптимального рішення, а також не мають достатніх можливостей для адекватного обліку всієї доступної їм інформації. В цих умовах доводиться діяти, лише виходячи з деяких припущень про можливості розвитку ситуації, заснованих на минулому досвіді. Сам процес вивчення об'єкта також може вносити додаткову невизначеність через недосконалість використовуваного інструментарію, помилок аналізу і моделювання і т.п.

У кількісному відношенні невизначеність передбачає можливість відхилення від очікуваного результату або середнього значення як в меншу, так і в більшу сторону. Така невизначеність називається "спекулятивною", на відміну від "чистої" невизначеності, яка передбачає можливість тільки негативних відхилень. Очевидно, що на практиці набагато більша увага приділяється можливості "недоотримання бажаного результату, ніж його перевищення. У сучасній економічній теорії як "індикатор" або "двійник" невизначеності, що виражається в недоотриманні бажаних результатів, виступає категорія ризику.

Різниця понять "ризик" і "невизначеність" — це розходження трактувань, пов'язане з умовою: чи відомі суб'єкту, що приймає рішення, кількісні ймовірності настання певних подій чи ні. Якщо ризик характерний для економічних систем з масовими подіями, то невизначеність присутня, як правило, в тих випадках, коли ймовірності наслідків доводиться визначати суб'єктивно через відсутність статистичних даних за попередні періоди. Такий підхід до інтерпретації категорій ризику та невизначеності прийнятий у неокейнсіанської традиції, а неокласична школа вважає ці поняття тотожними.

"Спекулятивній" невизначеності відповідає динамічний ризик, а "чистий" невизначеності — статичний ризик. Ризик є зворотна сторона свободи вибору: відсутність альтернатив означає і відсутність ризику. На відміну від невизначеності взагалі, ризик є вимірної величиною, його кількісною мірою служить ймовірність несприятливого результату. У більш вузькому сенсі під ризиком розуміється вимірна ймовірність недоотримання прибутку або втрати вартості портфеля фінансових активів, інвестиційного проекту, компанії в цілому і т.д.

Категорія ризику є домінуючою у банківській справі, виходячи зі специфіки діяльності банків як посередників на фінансовому ринку. Виходячи із функцій діяльності банків у економіці країни, найбільш значимими у структурі банківських ризиків є фінансові ризики, істотний вплив на виникнення та регулювання яких здійснюють інші види ризиків (рис. 1) [1].

До теперішнього часу в економічній теорії ще не розроблена загальноприйнята і одночасно вичерпна класифікація ризиків. Це пов'язано з тим, що на практиці існує дуже велика кількість різних проявів ризику, при цьому (в силу традиції) один і той же вид ризику може позначатися різними термінами. Крім того, часто виявляється досить складно розмежувати окремі види ризику, наприклад портфельний та ринковий. Головними джерелами загроз для благополуччя фінансового інституту, зокрема банку, є: ринковий ризик; кредитний ризик; ризик ліквідності; операційний ризик; ризик події (одним з найбільш частих проявів ризику події є юридичний і податковий ризики).

У міру розвитку фінансових систем спектр ризиків постійно розширювався, проте завдання адекватного управління ризиками стало надзвичайно гостро як для учасників фінансового ринку, так і для промислових корпорацій, а також державних регулюючих органів лише в останні 15—20 років. У чому ж причина підвищеного інтересу до цієї, здавалося б, одвічної проблеми?

Характерною особливістю останнього часу стали не, власне, банкрутства окремих компаній і банків або кризи державних фінансів у різних країнах, які траплялися і раніше, а ті масштаби і швидкість, з якою вони виникають і поширюються. Існує кілька факторів, що сприяють підвищенню уразливості фінансових інститутів і все більшого числа нефінансових компаній. Головним з них визнається бурхливий розвиток ринку похідних фінансових інструментів, який в 11 разів перевищує за вартістю сукупний обсяг вироблених товарів і послуг, часто порівнюють з перевернутою пірамідою, що заснована на фундаменті реального виробництва і яка практично необмежено розширюється догори. І слабке або незначне коливання в основі — реальному секторі економіки — призводить до значних струсів "надбудови" — ринку похідних цінних паперів. Крім того, зростаюча складність структури самих похідних цінних паперів істотно ускладнює їх адекватну оцінку і своєчасне попередження ризиків.

Іншим не менш важливим фактором вразливості є процес глобалізації світового господарства, при якому національні економіки виявляються все менш захищеними від впливу фінансових криз в інших країнах — валютна і фондова криза в Південно-Східній Азії, хвилі яких прокотилися по всіх країнах світу у другій половині 1997 р., Фондова криза в США 2007—2008 рр. яка з особливою силою обрушилась на так звані "ринки, що розвиваються". Глобалізація нерозривно пов'язана з тенденцією до все більшого дерегулювання фінансових ринків, початок якому було покладено в США в середині 80-х років. Основними напрямками дерегулювання є: скасування обмежень по банківських депозитних ставках і комісійних винагород для брокерів; поступовий допуск комерційних банків до повноцінних операцій на ринках цінних паперів, у тому числі і на термінових ринках.

Сьогодні в світі міжнародних фінансів ціни активів можуть змінюватися протягом декількох секунд, самі інструменти стають все більш витонченими, структура інвестиційних портфельів і методи управління ними постійно ускладнюються, а можливі збитки можуть сягати сотень мільйонів доларів.

Для вирішення цих складних завдань фахівцям в сфері фінансової інженерії була розроблена спеціальна методологія моделювання, оцінки та управління фінансовими ризиками, названа "ризик-менеджментом", яка поступово оформилася в самостійну дисципліну в рамках фінансової теорії. Ризик-менеджмент як циклічний процес складається з декількох основних етапів: виявлення та класифікації основних видів ризику; розрахунку адекватної і легко інтерпретованої кількісної міри ризиків; прийняття рішень про зменшення або збільшення виявлених ризиків; розробки та реалізації процедур контролю за різними видами ризиків поточних позицій.

Незважаючи на галузеву специфіку, в більшості секторів економіки використовуються в чомусь подібні механізми зниження ризиків, які зводяться до таких основних, як: страхування; резервування (самострахування); хеджування; розподіл ризику (наприклад, синдикація); диверсифікації; уникнення ризику (відмови від

пов'язаного з ризиком проекту); мінімізації (управління активами і пасивами).

Резервування є одним з основних засобів управління сукупним ризиком, який не може бути переданий страхувальнику або гаранту (через страхування чи гарантування), або учасникам фінансового ринку (шляхом хеджування похідними інструментами) у банківській справі. Сутність даного засобу управління ризиком полягає в тому, що банки формують власні кошти — капітал, а також обов'язкові резерви на можливі втрати по позикам і іншим активам, що відносяться на витрати банку (фактично це відбувається через переніс ризику на клієнта через включення в ціну послуги, наприклад, кредиту). Мінімальні вимоги до достатності капіталу лежать в основі державного регулювання ризиків банківської системи.

Страхування, як і резервування, не ставить на меті зменшення ймовірності прояву чи піддавання ризику, а спрямовано переважно на возміщення матеріальних втрат від його прояву. Ризик, що страхується, є ризиком, до якого схильні багато фірм (чи індивідів) і виявлення якого для різних фірм зкорельовано незначною мірою, а також ймовірність його виявлення відома з високим рівнем визначеності. Ризики за своїм характером є несистематичними. Якщо кореляція дорівнюється 0, значить ризик страхувальника, який припадає на одну фірму дуже незначний. Страхування є працездатним, тому що ризик страхувальника, який розподілений за великою кількістю страхових полісів, складає всього лише невелику частку від ризику страхувателя. Страхування ґрунтується на детерміністському підході до можливих ризиків, який розглядаються ex post як даність, якою дуже складно, якщо взагалі можливо, управляти [3].

З розглянутих вище фінансових ризиків найбільшою мірою вимоги страхування задовольняє кредитний ризик, тому страхування позичальником своїх зобов'язань на користь кредитора стає найпоширенішою формою забезпечення повернення позичок і є обов'язковою умовою, наприклад, при наданні іпотечних кредитів.

Хеджування є майстерністю керувати цінovими ризиками за рахунок використання компенсаційної позиції по похідним інструментам. Названа стратегія стабілізує прибуток за мінімального рівня ризику і надає можливість одержати однакові результати незалежно від мінливості фінансових ринків. Хеджування являє собою форму страхування від можливих втрат шляхом укладення врівноважуючої угоди. Як і у випадку страхування, хеджування вимагає відволікання додаткових ресурсів. Досконале хеджування припускає повне виключення можливості отримання будь-якого або збитку по даній позиції за рахунок відкриття протилежної або компенсуючої позиції. Подібна "подвійна гарантія", як від прибутків, так і від збитків, відрізняє досконале хеджування від класичного страхування. Хеджування ринкових ризиків здійснюється шляхом проведення позабалансових операцій з похідними фінансовими інструментами — форвардами, ф'ючерсами, опціонами і свопами. В останні роки з'явилися інструменти хеджування кре-

дитних ризиків, до яких відносяться, наприклад, кредитні свопи.

Диверсифікація є способом зменшення сукупної схильності до ризику за рахунок розподілу коштів між різними активами, ціна або прибутковість яких слабо зкорельовані між собою. Сутність диверсифікації полягає у зниженні максимально можливих втрат за одну подію, однак при цьому одночасно зростає кількість видів ризику, які необхідно контролювати. Диверсифікація є одним з найбільш популярних механізмів зниження ринкових і кредитних ризиків при формуванні портфеля фінансових активів і портфеля банківських позик відповідно. Слід пам'ятати, що диверсифікація ефективна тільки для зменшення несистематичного ризику (тобто ризику, пов'язаного з конкретним інструментом), в той час як систематичні ризики, загальні для всіх розглянутих інструментів (наприклад, ризик циклічного спаду економіки), не можуть бути зменшені шляхом зміни структури портфеля.

Управління активами та пасивами є намаганням мінімізувати підвладність цінovому ризику за рахунок витримування певних пропорцій між активами і пасивами для досягнення цілей фірми з одночасною мінімізацією ризику фірми. Це — метод мінімізації ризиків. Оскільки питання управління активами і пасивами торкаються балансових звітів довільних організацій, вони, без сумніву, цікаві для депозитних установ, небанківських фінансових корпорацій і багатонаціональних корпорацій (банків), які стурбовані проблемами дохідності своїх портфелів і ризиком, що з ними асоціювався. Для названих організацій головним джерелом доходів служить різниця між процентами, що вони отримують, і процентами, що виплачуються, а джерелом ризику є мінливість процентних ставок. Окрім того, багатонаціональні корпорації мають додаткову проблему валютного ризику, що виникає тоді, коли активи корпорації деноміновані в одній валюті, а фінансуються вони через зобов'язання, деноміновані в іншій валюті. Навіть, якщо валюта активів і зобов'язань співпадає, завжди залишається остаточний трансляційний ризик, що виникає при консолідації фінансових звітів. Таким чином, управління активами і пасивами найбільш широко використовується у банківській практиці для контролю за ринковими, головним чином валютними і процентними ризиками.

Для запобігання процентного ризику управління активами і пасивами полягає в тому, щоб визначити співвідношення вартості активів фонду, вартості його зобов'язань та зробити різницю цих вартостей повністю нечутливою до зміни процентних ставок. Підбір такого сполучення активів і зобов'язань, яке є нечутливим до зміни процентної ставки, називається — у контексті управління активами і пасивами — імунізацією портфеля, або "портфельна імунізація" (концепція імунізації запропонована Ф.М. Редінгтоном ще у 1952 р.). Метою імунізації є захист балансу установи, зокрема банку, від будь-яких змін ринкових відсоткових ставок протягом певного зафіксованого періоду (планового горизонту), тобто параметрами управління є строки та обсяги активів

та пасивів.

Стратегія управління активами і пасивами, що пов'язана з вирівнюванням валютної структури балансу, носить назву валютного метчингу (currency-matching), яку банки все частіше використовують для мінімізації валютного ризику.

При аналізі технологій управління ризиками на мікрорівні не можна обійти увагою все більше популярну тенденцію до поширення принципів і методів ризик-менеджменту на всі сфери діяльності та рівні управління банком. Ця тенденція зумовлена тим, що транснаціональний банк, який має стратегії диверсифікації та глобалізації, в загальному випадку може розглядатися як портфель, що складається з різних сфер бізнесу і схильний до різних ризиків. Такий підхід отримав назву корпоративного ризик-менеджменту (firmwide risk management) [13].

Ефективне управління сьогодні транснаціональним банком потребує досягнення наступних цілей: по-перше, знаходження оптимального балансу між ризиком і прибутковістю для банку в цілому та вироблення адекватних стимулів для діяльності підрозділів і окремих службовців; по-друге, знаходження оптимального відповідності між розміром залучення акціонерного та / або позикового капіталу і прийнятими ризиками.

Для успішного вирішення цих задач на глобальному рівні вже недостатньо оцінки ризиків лише в розрізі окремих операцій, клієнтів і проектів. На перший план виходить потреба в отриманні сукупних оцінок ризиків на різних рівнях узагальнення, з різних видів ризиків, типів продуктів і груп клієнтів. Іншими словами, єдина корпоративна система ризик-менеджменту повинна забезпечувати можливість узагальнення всіх окремих оцінок різного роду ризиків у єдиний показник сукупного ризику банку.

На сучасному етапі специфіка діяльності комерційних банків, непередбачуваність її результатів впливає в різного роду ризику. Як показують численні приклади, найбільш значимі види ризику (кредитний, інвестиційний, валютний) можуть привести не тільки до погіршення фінансового стану кредитної організації, а й в крайніх випадках — до втрати капіталу й до банкрутства. У недавньому минулому неспроможність фінансових установ, таких як Barings bank і Allfirst financial, показала необхідність поліпшення систем з управління ризиком. Хоча ці фінансові організації і були достатньо професійними гравцями з побудованою фінансовою моделлю, внутрішнім і зовнішнім аудитом та інше, тим не менш, вони перенесли великі труднощі.

Система управління банківськими ризиками — це сукупність прийомів (способів і методів) роботи персоналу банку, що дозволяють забезпечити позитивний фінансовий результат за наявності невизначеності в умовах діяльності, прогнозувати настання ризикової події і вживати заходів до виключення або зниження її негативних наслідків [11].

Ця система управління може бути описана на основі різних критеріїв. Виходячи з видів банківських ризиків, в цій системі можна виділити блоки управління валютним ризиком, кредитним ризиком, ризиком незбалан-

сованої ліквідності, процентним, операційним, втрати прибутковості, а також комплексні блоки, пов'язані з ризиками, що виникають в процесі окремих напрямів діяльності кредитної організації. При іншій системі класифікації ризиків у якості самостійних блоків виділяються підсистеми управління індивідуальними (приватними) ризиками і блок управління сукупними ризиками. До першого блоку належать управління ризиком кредитної угоди та інших видів операцій банку, до другого — управління ризиками різних портфелів банку — кредитного, торгового, інвестиційного, залучених ресурсів і т.д.

Особливо гостро проблеми управління ризиками проявляються при різних кризових ситуаціях, до яких особливо схильні фінансові системи, що формуються, наприклад у період світової фінансова криза початку 2008 року. Ступінь банківських ризиків визначається як економічними умовами, так і стратегією і рівнем менеджменту банку. Ризик-менеджмент вимагає досить складних процедур та інфраструктури контролю. Традиційно загальний рівень ризику в банку оцінюється критерієм достатності капіталу, який відіграє роль резерву (страховки) для покриття ризику.

Удосконалення системи управління ризиками є одним з ключових елементів, що формує імідж будь-якого комерційного банку як надійного фінансового інституту. У даний час до переліку найважливіших елементів сучасної інтегрованої системи управління і контролю ризиків включені: нормативна база, що включає основні принципи, правила і директиви; інформаційна система, що забезпечує спостереження, контроль та інформування про ризики; власна детальна методологія систематизації, оцінки, вимірювання ризиків.

Вибір стратегії роботи банку здійснюється на основі вивчення ринку банківських послуг і окремих його сегментів. До числа найбільш ризикових стратегій ставляться, як відомо, стратегія лідера і стратегія, пов'язана з продажем нових послуг на новому ринку. Ризикованість цих стратегій згладжується, якщо банк на інших сегментах ринку продовжує працювати зі старою клієнтурою, пропонуючи їй відпрацьований пакет послуг. Відносно ризикована і стратегія роботи з VIP-клієнтами, що передбачає індивідуалізацію послуг.

Система відстеження ризиків включає способи виявлення (ідентифікації) ризику, прийоми оцінки ризику, механізм моніторингу ризику. Механізм захисту банку від ризику складається з поточного регулювання ризику і методів його мінімізації. При цьому під поточним регулюванням ризику розуміється відстеження критичних показників та прийняття на цій основі оперативних рішень по операціях банку. Нарешті, в аспекті організації процесу управління ризиками розглянута система передбачає виділення наступних елементів управління [14]: суб'єкти управління; ідентифікація ризику; оцінка ступеня ризику; моніторинг ризику. Всі елементи цього опису системи управління банківськими ризиками, являють собою різне поєднання прийомів, способів і методів роботи персоналу банку.

Що стосується суб'єктів управління банківськими ризиками, то їхній склад залежать від розмірів і струк-

тури банку. Але спільним для всіх банків є те, що до їх числа можна віднести:

— керівництво банку, що відповідає за стратегію і тактику банку, спрямовані на зростання прибутку при допустимому рівні ризиків;

— комітети, які приймають рішення про ступінь певних видів фундаментальних ризиків, які може прийняти на себе банк;

— підрозділ банку, що займається плануванням його діяльності;

— функціональні підрозділи, що відповідають за комерційні ризики, пов'язані з напрямками діяльності цих підрозділів;

— аналітичні підрозділи, що мають інформацію для прийняття рішень щодо банківських ризиків;

— служби внутрішнього аудиту та контролю, що сприяють мінімізації операційних ризиків і виявленню критичних показників, що сигналізують про можливість виникнення ризикової ситуації;

— юридичний відділ, який контролює правові ризики.

Світовий і вітчизняний досвід комерційних кредитних організацій дозволяє сформулювати принципи побудови внутрішньобанківської системи управління ризиками, до яких можна віднести наступні: 1) комплексність, тобто єдина структура системи управління для всіх видів ризику; 2) диференційованість, тобто специфіка змісту окремих елементів системи відповідно типів банківських ризиків; 3) єдність інформаційної бази; 4) координація управління різними видами ризиків.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, аналізуючи процес управління фінансовими ризиками як частку системи стратегічного планування банку з метою підвищення ефективності функціонування банківського капіталу в економіці країни можна виділити наступні напрями вдосконалення системи управління банківськими ризиками в комерційних банках України:

— з урахуванням вищевказаних принципів вдосконалення системи управління ризиками, сформулювати у внутрішньобанківських документах стратегію і завдання управління ризиками;

— встановити принципи визначення, оцінки та діагностики ризику як основу при постановці пріоритетних стратегій і завдань та забезпечити збалансований захист інтересів всіх осіб, які мають відношення до банку;

— використовувати дані принципи в якості бази для створення найважливіших процедур управлінського контролю, у тому числі при створенні схеми організаційної структури, підготовці документів про делегування повноважень, а також технічних завдань;

— визначити процедури забезпечення відповідальності, самооцінки та оцінки результатів діяльності відповідно до принципів управління ризиком та системи контролю, використовувати дані процедури в якості факторів удосконалення процесу управління;

— орієнтуючись на вищезгадані принципи і процедури, слід розробляти механізм моніторингу та зворотного зв'язку з метою забезпечення високої якості процедур, оцінки та перевірки їх дотримання.

Спираючись на ці рекомендації, банківські установи можуть сформувати справді дієву систему управління банківськими ризиками, що відповідає всім вимогам регулюючих органів, міжнародних фінансових інвесторів та інститутів.

Література:

1. Слобода Л., Шморгай М., Фінансовий ризик-менеджмент банків України в посткризовий період // Економічний аналіз. — 2008. — Випуск 8. Частина 1. — С. 1—2.

2. Юрій С. Світові економічні кризи та їх сучасні модифікації / С. Юрій // Вища школа. — 2008. — № 2. — С. 13—25.

3. Абишев М.Н., Абишев Н.Д. О ведущей роли системы управления рисками в деятельности и развитии БВУ. // Аль Пари. — 2003. — № 2. — С. 28—30.

4. Козюк В. Монетарна політика в глобальних умовах / В. Козюк. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. — 192 с.

5. Аналітична записка. Уроки банківської кризи 2008—2009 років і шляхи стратегічної трансформації банківської галузі України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.hvylya.org/index.php?option=com_content&view=article&id=9043:2011-01-14-13-49-7&catid=4:2009-04-12-12-01-18&Itemid=10. — 20.02.2011

6. Козюк В.В. Трансформація центральних банків в умовах глобалізації: макроекономічні та інституціональні проблеми: монографія / В. В. Козюк. — Тернопіль: Видавництво Астон, 2005. — 320 с.

7. Збірник банківської статистики Управління Національного банку України у Львівській області. — 2011. — № 01. — С. 14—15.

8. Слобода Л.Я. Класифікація ризиків поглиблення фінансової кризи та характеристика їхнього прояву в Україні / Л.Я. Слобода, Ю.В. Банах // Регіональна економіка. — 2009. — № 1. — С. 156—164.

9. Hart W. Управление рисками в банковской индустрии. // РЦБК. — 2002. — № 9. — С. 51—56.

10. Моисеев С.Р. Контрциклическое регулирование: динамические резервы и резервный капитал / С.Р. Моисеев // Банковское дело. — 2009. — № 10. — С. 12—20.

11. Карчева Г. Основные проблемы развития банковской системы Украины в посткризовый период та шляхи їх вирішення / Г. Карчева // Вісник Національного банку України. — 2010. — № 8. — С. 26—32.

12. Симановский А.Ю. О регулятивных требованиях к устойчивости банков / А.Ю. Симановский // Деньги и кредит. — 2009. — № 9. — С. 12—19.

13. Курманкулова Р.Ж. Развитие системы внутреннего контроля банковских рисков. — 2003. — № 11. — С. 37—38.

14. Севрук В.Т. Банковские риски: учебник. — М.: Дело ЛТД, 2004.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2012 р.